

REPORTAGE

Europese Kultuurhoofdstad: voor Antwerpen komt de uitverkiezing niets te vroeg. De Metropool is panisch op zoek naar een renaissance. Volkszanger Wannes Van de Velde, een sinjoor in hart en nieren, overschouwt de ravages van het verleden: „Mijn Antwerpen bestaat alleen nog in mijn kop.”

Gilbert Roox

nog eens”, zeg ik. De volkszanger moet diep in zijn geheugen duiken, hij gist en aarzelt: „Voor die mij nog niet kent, Neus de Schavies is mijne naam. z’Heten mij voddebaal. Ik zijn ’nen houten vent. De klanten van de Repenstraat maakte ik wreed kontent, maar die van het stadhuis die dachten da’s niet pluis dat z’hier lijk over honderd jaar nog leven, ’t is niet waar. Breek ze maar af. Duwt ze maar om die kluis, dat poesjenellenhuis.” En in een verdere strofe luidt het: „Ne groten architect in ’t Frans genaamd: Le Corbusier, die kwam hier eens voorbij. Hij zei, heel opgewekt: een kans gelijk de dees, welnee, zo vind ’k er vast geen drij. ’k Bouw aan den overkant de schoonste stad van ’t land. Toen hebben ze gesloegen, want ze

dan nu: meer zilt en mosselen. De Schelde rook toen ook anders, hij leefde nog. Ik herinner me de deurgreep in de vorm van een draak. Art nouveau, heel schoon. Hield ik me aan vast toen ik als kleine pagadder op de drempel zat. Het huis is nauwelijks veranderd. De patio is schitterend. In de kelder heb je nog echte Romaanse gewelven. Daar schuilden we tijdens de bombardementen.”

In de oorlogsjaren verhuisde de familie naar de Wisselstraat. „Heb ik ook nog een liedje over gemaakt. Een V2 vernielde de Hofstraat even verderop, de rechterhelft was volledig weg, aan de kant van ’t Vleeshuis. Veel doden. Bij ons thuis waren alle ruiten kapot, het houtwerk uit de ramen lag op mijn bed. Ik herinner me het geuil en

looflijk, dat was zonder enige begeleiding. Mannen klommen op een stoel en droegen korte sketches voor. Er werden ook levensliederen gezongen, en de oude marktliedes, die vliegende blaadjes over de oorlog van ’14, de wreedheden van de Duitsers. Die volkse stijl ben ik nooit vergeten, dat gebruik ik nu nog.”

We lopen de Zwartustersstraat in, op weg naar de Veemarkt en de Sint-Pauluskerk. Wannes wijst een kersvers gerestaureerde houten gevel aan. „Heeft een fortuin gekost”, zegt hij wrang. „Niet lachen. Vroeger lag achter dit huis een binnenplaats met twee kleine huisjes van gepensioneerden. Die hadden nog altijd hun vijftiende-eeuwse houten geveltjes. Op een dag hebben ze die afgebroken en naar Bokrijk verhuisd.”

Hetzelfde lot was een fraaie renaissancegevel op de Veemarkt zelf beschoren. Wannes schreef er in de jaren zestig een protestsong over: ‘De verhuis van ’t stadhuis naar Bokrijk’. Bokrijk wordt daarin schamper afgedaan als „een kerkhof, een rareitens-kabinet”; hij suggereert dat ook de Antwerpse bewindvoerders daar thuishoren. „Dit was het **red light district**, de hoerenbuurt voor de zeelui. Beroemd tot in Frankrijk. Oké, dat stond hier vol met krotten. En er is goeie nieuwbouw ook. Maar ik heb hier dokwerkers tranen zien schreien bij het zien van de vernieling. ‘Als ik daaraan denk’, zei er een, ‘dan stopt mijne geest.’ Wilde sloperij was dat weer. Als basketbalploeg **Zazico** vroeger thuis speelde, zag de Veemarkt zwart van het volk. Nu is de ziel weg. Kijk maar, wat blijft er over?”

Wannes, het moet gezegd. Op de schat

HET druilt, het waait. ’t Stad ligt er verlaten bij: een zondag na de neutronenbom lijkt het bijna. Zelfs in de portieken valt geen Hollander te ontdekken. Wannes Van de Velde (55) zit weggedoken in een zware overjas, een pet diep over het gebaarde hoofd. „Mijn Antwerpen is er niet meer”, zegt de bard. „Het bestaat alleen nog hier, in mijn kop.”

We zijn voor de stormwind op de Scheldekaaien gaan schuilen in de straatjesdoolhof rond het Vleeshuis. Een kapotgerestaureerde buurt; afschuwelijke, moderne imitaties van renaissancegeveltjes. Wannes staat er hoofdschuddend bij. „Kijk die gedenkplaat: ‘Hier stond eertijds het huis van...’ Dat kom je in Antwerpen wel vaker tegen. Het stond er allemaal. En eertijds dan nog ’s: hier stond eertijds het huis van Piet Verhaert en zijn neef Walter Vaes. Fijne artiest, Vaes. In ’58 gestorven. Niet lang nadien is het afgebroken. Dat was een magnifiek huis, een beetje rococo, achttiende eeuw, ik herinner me het goed. Vroeger was dit een echt dorp midden in de stad, kleine straatjes met renaissancestrapgevels, volkscafés. Bij **Colette den Blauwe** en zo. Een heel kosmopolitische wijk ook. Dat leefde en broeide, dat waren de ingewanden van de oude stad.”

„Het lijkt wel of we over een kerkhof lopen”, zeg ik, terwijl we de bronzen platen op de gevels spellen. Tweehoog schuift een gordijn opzij. Een oude vrouw volgt argwanend onze gangen.

„Dit is toch ook een kerkhof”, zegt Wannes. „Deze hele buurt is tegen beter weten in vernield. Dat mag ik wel zeggen, ik ben van deze kant. Daarom zeg ik ook: mijn Antwerpen bestaat niet meer. In de jaren

deze kant. Daarom zeg ik ook: mijn Antwerpen bestaat niet meer. In de jaren zestig is dat gebeurd. Een echte slachting, ondanks protest van studenten en zo. Antwerpen kreeg zijn eerste doodsteek op het einde van de vorige eeuw, toen is de gotische stad verdwenen. De houten **ville gothique** die Victor Hugo zo schoon beschreven heeft. Georges Eekhoud, de negentiende-eeuwse Antwerpse schrijver, nog een die compleet vergeten is, vertelt erover in **La Nouvelle Carthage**. Hoe hij een omweg maakt om de vernielingen niet te hoeven aanzien, maar het gebonk van de slopershamer achtervolgt hem overal."

"De buurt rond het Vleeshuis was nog heel goed bewaard. De laatste rest van het Antwerpen van de Gouden Eeuw, zeg maar, met nog een knipoog naar de middeleeuwen. Goed, er waren krotten, huizen die niet meer te redden waren. En het was er ongezond, hele families leefden soms in één kamer. En toch, met invularchitectuur was er nog heel wat van te redden geweest. Maar dat wilden ze dus niet. Ze hebben alles met bulldozers platgegooid. Dat ging toen niet alleen om geld, om vastgoedspeculatie, maar ook om brute macht. **Ach, gijlie wilt dat dit blijft, es zien wie de sterkste is.** Zo voelde ik dat toen. Geestelijk proletendom. Antwerpen ziet zichzelf nog steeds graag als een metropool, maar dan ga je toch anders met je eigen erfgoed om."

De moedwillige vernielingen in 1964 grepen de jonge Wannes Van de Velde zo aan, dat hij begon te zingen. „Uit **koleire**”, zegt hij. 'Het Lied van de Neus' was een volkse aanklacht tegen de verdwijning van het Antwerpen van zijn kindertijd. „Zing het

aan den overkant de schoonste stad van 't land. Toen hebben ze gelachen, want ze vonden hem plezant. Bouw het maar toe. Zet het maar vol 't Sint An. 'k Geloof niet dat 't slechter kan."

Wannes citeert met horten en stoten. Hij heeft het nummer al een hele tijd niet meer op zijn repertoire staan. „En ik zal er ook geen van dat slag meer schrijven”, zegt hij. „Dat is voorbij. Vergeten. Allicht steunde het allemaal op een misverstand. Ik was jong en kwaad, en het was mijn buurt die ze kapotmaakten. Mijn eigen jeugd, dacht ik. Maar dat is natuurlijk flauwekul. Een stad, die is van niemand.” Hij grijnst berustend. „Tenzij van degenen die er hun zin mee doen. De machthebbers halen het altijd, een gewone mens kan niets doen. Tenzij misschien een liedje schrijven. En dat is dan ook wat ik heb gedaan."

Maar de herinneringen blijven leven. Zijn geboortehuis in de Zirkstraat, een paar blokken verder, een buurt waar de sloper minder huisgehouden heeft. Afbrokkelende gevels staan er naast onpretentieuze opgeka-lefaterde negentiende-eeuwse huisjes. Wannes' geboortehuis trekt meteen de aandacht: een prachtige, oude Spaanse wijnwinkel uit 1505.

„Bernad en zonen, een Catalaan uit Valencia. Het huis is nog steeds in bezit van de familie. Mijn herinneringen aan dit huis gaan heel ver terug, vooral geuren. De reuk is het oudste geheugen. Ik was twee, denk ik. Ik ruik nog de opeengestapelde tonnen en de geur van sherry op de binnenplaats. Misschien is daar mijn fascinatie voor al wat Spaans is geboren. En de reuk van de natte kasseien buiten. Dat was heel anders

veel ouder. Bij ons thuis waren alle ruiten kapot, het houtwerk uit de ramen lag op mijn bed. Ik herinner me het gegil op straat, mensen die zot werden omdat hun hele familie dood was. Je kon geen hand voor de ogen zien."

Het huis dat een hoek vormt met de Oude Beurs is nu een kapsalon. „Vroeger was hier **Café Cécile**, een etablissement met spiegels en eik. Wij woonden boven. In het café hokte een bonte bende: mensen van over 't water, Antwerpenaars, taxichauffeurs, zwarte matrozen, oud-kolonialen, een paar Marokkaanse vrouwen. Heel multikultureel, al bestond dat woord toen nog niet. In de oorlog kwamen daar nog Indianen bij, Schotten in kilt. De baas was een Waal die heel goed gebroken Antwerps sprak. Een echt Belgische mengelmoes was dat. Ik hou daarvan, nu des te meer, nu ze dat willen kapotmaken."

„**J'insiste sur ma Belgitude**”, zegt Wannes. „Dat ze dit land laten uiteenvallen vind ik een grove blunder. Wij zitten op het kruispunt van de Germaanse en Romaanse cultuur, en dat is een uniek gegeven, een geschenk van de goden. Dat vergooi je niet zomaar. De echte Vlaamse traditie is kosmopolitisch. Vlaanderen is altijd een venster op de wereld geweest. Daarom is racisme hier ook zo totaal volksvreemd.” In **Café Cécile** werd veel gezongen. „Mijn grootvader was een bekende zanger in de Seefhoek. Hij zat in het Multatuli-koor. Ook mijn pa, die veertig jaar werkte bij Ford, zong. Vooral werkmansliederen, en liedjes van Karelke Waeri. 'Adam en Eva' bij voorbeeld, 'Boerken Dries van Rupelmonde', de dingen die Walter De Buck later bracht. Je hoorde in het café ook Franse liedjes, het hele musette-repertoire. Onge-

er over?"

219

Weinig, het moet gezegd. Op de plaats waar vroeger het **Spiegelpaleis** was, een luxebordeel met gotische grotten en kamertjes van duizend-en-één nacht, staat nu, in naam van de sanering, een saai appartementencomplex. Het oude Schipperskwartier bij Sint-Paulus ligt er troosteloos bij in de regen. Een paar bars die niet eens de moeite doen om hun lichten aan te steken, een tatoeage-winkeltje, seksshops waarvan een trots de naam **Walhalla** voert. Op de Koolkaai houden we halt bij een slooppand.

„Hier stond vroeger een Grieks danscafé. Hoe het heette weet ik niet meer, wij noemden het **Rotterdam**. Een simpele, kale tent. Stoelen, een paar tafels. Dat zat vol met Griekse zeelui en daar werd de hele nacht muziek gemaakt. Echte **rebètika**, Grieks-Turkse muziek. Ook dat is nu verdwenen, heel die internationale bende.

Het begon al in de jaren zestig. Het Schipperskwartier kwijnde weg. Schepen kwamen niet meer tot in de stad. En dan was er ook de containerhandel. Vroeger bleven zeelui twee, drie weken aan wal. Dat kan nu niet meer, een schip dat stilligt is dood kapitaal. Voor mij was dat een beetje het einde: de smeltkroes Antwerpen werd definitief een provincienest. Ik bedoel, ik ben altijd erg verkleefd geweest aan het idee van 'stad aan de Schelde'. De ouders van mijn moeder waren zelf mensen van de stroom, schippers uit Rupelmonde. Water fascineert me. Een stad zonder stroom is niet hetzelfde. Dat zit opgesloten in zichzelf, dat is een gevangenis. Een stroom is een opening, een weg."

Wannes Van de Velde zoekt de schoonheid van 't Stad in zijn littekens

BESTAAT NIET MEER"

DE Stadswaag was in de jaren vijftig en zestig de broeikas van het uitwoekerende artistieke leven in Antwerpen. De Akademie, waar Wannes Van de Velde als schilder liefhebberde, ligt vlak om de hoek. Nu nog steeds tiert het nachtleven welig op het plein, maar de oude 'spirit' is heen. **De Gard Sivik**, het café waar het allemaal gebeurde, is al jaren dicht; het literaire tijdschrift met dezelfde naam overleefde ook niet lang.

Terwijl we voor het vroegere café staan, nu een privé-woning, komt Miel Desomer langs, de vroegere drummer van Ferre 'Drunken Sailor' Grignard. Miel meldt Wannes dat een gezamenlijke kennis, ooit nog tekstschrijver van Antwerpens sixtiesheld, gestorven is. „Aan longkanker. Niet aan de drugs, zoals iedereen verwacht had”, zegt hij.

Ferre zelf is al veel langer dood, net zoals andere kopstukken van **De Gard Sivik**, zoals de dichters Hugues Pernath en Nick Van Bruggen.

„Han Sleutelaar, de ghostwriter van Jan Cremer, kwam hier ook vaak, en Lucebert, en soms Hugo Claus”, vertelt Wannes. „Dat was vooral een literaire klik. Pernath heeft me ooit nog een doodschrik bezorgd. Ik kende 'm van de Stadswaag: een eenzaam man. En plots zie ik hem, toen ik in dienst moest, in de kazerne van Mechelen. Pernath en Van Severen, de schilder. Allebei beroepsmilitair. Ik wist niet wat ik zag. Ik was doodsbang voor militairen. Nu nog altijd. Een fysieke afkeer van geweld. Ik flipte.”

Het was dikwijls een dolle boel op de Stadswaag in die geboortedagen van de happening. „Op een dag ensceneerden we de ontvangst van Salvador Dalí, die zogenaamd een surrealistische tentoonstelling

paar mensen besloten we daar wat aan te doen. We lieten kamions met zand aanrukken en stortten dat op het plein, er werden boompjes geplant. Bij de ingang was er een barrikade in de vorm van een ijsskulptuur, gemaakt door Panamarenko. Afijn, een echte happening. Ik speelde doedelzak, overal liepen kinderen met ballons. De flikken werden onthaald op koeken, koffie en een borreltje. Dat was de tijd van flower power, hé. Eén week later besliste het stadsbestuur het Conscienceplein voor auto's te sluiten. Het eerste verkeersvrije plein van 't Stad.”

Wannes woonde in die jaren ook nog in de nabijgelegen Wijngaardstraat. „Boven een bordeel was dat, bordeel **Circe**, zoals in de **Odysseus**. Ik had er drie kamertjes als schildersatelier. Het verhaal ging dat Van Ostayen daar nog gewoond had. 's Winters was het er steenkoud. Ik sliep met mijn kleren aan, werd wakker met sneeuw in mijn snor. Dan sprong ik zo snel ik kon in mijn broek en laarzen en rende naar **Het Pannenhuis**, waar de ruiten al beslagen waren van de warme koffie. Dat was zo'n beetje mijn leven toen.”

Pal tegenover zijn woning lag de **Vécu**, later de thuisbasis van de Pink Poets, de dichtersklub van Pernath, Van Bruggen, Henri-Floris Jaspers; de laatste, lichtjes dekadente stuiptrekking van de Antwerpse kultuursène.

„Het **Toebaksfabriekske** noemden de mensen dat, omdat er vroeger een sigarenfabrikant huisde. Daar zaten we en volgden bleek van emotie de gebeurtenissen rond Zwartberg. De **Vécu** organiseerde een tentoonstelling over de mijnrellen, die door de politie in beslag genomen werd.”

Wannes sloot zich aan bij de Internationale Nieuwe Scène, die met **Mistero Buffo** van de Italiaanse marxist Dario Fo triomfeerde in heel Vlaanderen. Jaren terug bij

van de binnenstad, teruggetrokken in de joodse buurt bij het Stadspark. Zonder eigen huis of auto, zonder tv: „De grote dooddoener. Tv belet het denken. Een **braindrain**: de mensen worden afgetapt, elke dag weer.”

„Een kunstenaar moet waken over het voortbestaan van het denken. Klinkt zwaar, ik weet het, maar zo is het. Hij moet in de eerste plaats de gaafheid en eerlijkheid van zijn eigen denkwereld verdedigen. Dat is zijn beste politieke wapen. Er is niets waarmee de macht zo gediend is als met leegte. Waarom wordt de cultuur zo stiefmoederlijk behandeld? Waarom worden windbuilen als Beuys en Warhol overal omhooggeprezen? Omdat het over cynisme en leegte gaat. Dat dient de politici. Het is de wet van de kommuniserende vaten. Waar geestelijke leegte is, wordt die meteen volgezogen met macht. Cultuur en macht zijn tegenpolen. Cultuur moet een tegenmacht zijn, zoals ze in de jaren zestig zeiden. Ik heb het over de cultuur van de buik, **la profondeur**, hé. De stilte. Niet over al die kunstjes die tegenwoordig opgeld doen. Tegenwoordig zijn we zo druk bezig. We doen alles om de stilte de nek om te wringen. We zijn er bang voor, denk ik.”

DE Antwerpse binnenstad is dezer dagen heel even verboden terrein voor automobilisten. In de plaats zijn kranen, graafmachines en drillboren gekomen. Straten en pleinen liggen overal open: de hele binnenstad lijkt een groot bouwterrein. Onder het beton van de Groenplaats komt straks een reusachtige parkeergarage. Bob Van Reeth, een van de nieuwe helden, zorgt voor een nieuwe inrichting. „De Groenplaats zal weer de living van 't Stad worden”, voor-

de provincie. In de Gouden Eeuw was Antwerpen een bij uitstek kosmopolitische stad. En dat is het nog steeds, ondanks alle demagogie. Enkele weken geleden was ik in één schoolje in de Seefhoek. Een plaatselijk projektje van **Antwerpen '93**. Daar zaten zwartjes, Turken, Marokkanen, Spanjaarden, en die zongen allemaal 'De Vier Weverkens' of 'De Drie Tamboers' mee. Niet te vergeten. Een geweldig gevoel. Ik denk niet dat nieuw-rechts het wint. Ik zie het hier zeker niet tot geweld komen zoals in Duitsland. Je weet hoe Antwerpenaars zijn: veel lawaai, maar na het eerste blauwe oog wordt er een pint gedronken. Dat zijn geen fascistten. In Borgerhout kun je aan de toog luidkeels horen schelden op de **bougnouls**, en in hetzelfde café zitten die heel vredig koffie te slurpen. Raar, maar zo zijn we.”

Kan **Antwerpen Kultuurhoofdstad** de aanzet geven tot een ommekeer, een nieuwe kulturele renaissance? „Ik hoop het”, zegt de volkszanger. „Ik verwacht een nieuwe kulturele opleving, al was het maar omdat die zo levensnoodzakelijk is. De ervaring leert: een mens reageert pas als het vijf voor twaalf is. Dus is de tijd nu rijp.”

„Ik heb veel vertrouwen in Eric Antonis. Die man leidde de Warande van Turnhout, het beste kultureel centrum van het land. Daar kon alles. Antonis weet wat hij doet. Maar natuurlijk blijft het een kunstfestival. Hoe goed **Antwerpen '93** ook wordt, de proef op de som komt pas in '94 en later. Heeft het iets op gang gebracht, of is het een eendagsverschijning gebleven? Is het het begin van een nieuwe mentaliteit geweest? Ik hoop het, echt waar.”

„Voorlopig zie ik vooral de commercie, het

de ontvangst van Salvador Dalí, die zogenaamd een surrealistische tentoonstelling door Akademiestudenten kwam openen. Dalí, een vermomde student, kwam in het Centraal aan in het gezelschap van een geit. Hij werd verwelkomd door een Dixie-band en op een open wagen over de Meir gereden. Er was officiële politiebegeleiding en al. Zelfs *De Gazet* had het bedrog niet door."

In de vroege jaren dreef de Stadswaag vooral op jazz, de eerste bevrijdingskreet van na de oorlog: eerst Dixieland, daarna bebop. „In *De Gard Sivik* speelden Mike Zinzen en Jaak Van Poll. Ik speelde al eens mee, sax. Maar ik had een slechte toon, ik was geen echte jazz-man."

Wannes studeerde klassieke gitaar, maar wat hem eigenlijk interesseerde was flamenco, een levenslange passie. „Ik hoorde het aan de toeg in de havenbuurt. Ik was erdoor gepakt, gebiologeerd." Hij wachtte op zijn kans, en die heette Sabás Gomez y Marín, een oude Spanjaard die lang in Engeland had gewoond en op weg naar huis, om er te sterven, een jaar in Antwerpen bleef hangen. Marín woonde in een miezerig kamertje op de Stadswaag, speelde flamenco in café *La Macarena*, samen met twee danseressen, en om bij te verdienen poseerde hij ook in de Akademie. Daar leerde Wannes hem kennen. „*Jouez-moi quelque chose*, zei hij. Een echte Andalusische gentleman. Hij gaf me een jaar lang les, vier dagen per week, leerde me alle knepen van het vak. Ik hoefde hem nauwelijks te betalen. Op den duur weigerde hij zelfs mijn geld." Niet zo lang daarna gaf Wannes optredens in de *Zigeunerkelder*, onder de artiestennaam Niño de san Andrés, de jongen van Sint-Andries.

De woelige dagen van '68 maakte hij vanaf de eerste rij mee. Hij woonde op het Conscienceplein boven café *Het Pannenhuis*. „Een parel van barok, maar het stond daar altijd stampvol auto's. Met een

de Italiaanse marxist Dario Fo triomfen vierde in heel Vlaanderen. Jaren toerde hij met het gezelschap rond. „Ik heb nooit de vuist gebald, al zag ik me toen wel als een echte linkse. Maar ik leerde van Arturo Corso wel veel over teater. Een vakman. Het was een hectische tijd, zo hectisch dat ik op den duur ingestort ben. Kompleet kapot. Ik ben toen jaren ziek geweest, het heeft me veel moeite gekost er weer bovenop te komen."

„Bittere onverschilligheid, bitter cynisme" proefde Wannes toen hij in het midden van de jaren zeventig terugkeerde uit zijn isolement. „Je voelde het nihilisme overal, die mentaliteit van: het kan me niet meer schelen. Eén grote kater."

Het was het einde van de Antwerpse renaissance van de jaren zestig. Wannes praat erover zonder nostalgie of zelfmedelijden, dat vaak de geest van de Antwerpse coryfeeën uit die tijd verziekt. „Het was een unieke tijd", zegt hij. „Er gebeurde veel. Veel contacten, veel kruisbestuiving. Dat heb je nu niet meer. De illusies zijn weg. Iedereen is bezig op zijn eilandje. Dat wil niet zeggen dat er niets meer gebeurt, maar de 'zichtbaarheid' is minder. We zijn marginalen geworden. Maar is dat zo erg? Misschien is marginaliteit nog de beste humus voor cultuur. En er zijn duizenden zo bezig op hun eilandje, dus uiteindelijk maak je deel uit van een kolossale archipel."

Wannes Van de Velde is de grote dromen van de jaren zestig kwijt. Dezer dagen geeft hij gitaarles aan de nieuwe generatie in Studio Teirlinck, vertaalt, verzorgt muzikale begeleiding aan de balletschool, brengt op zijn tijd nog een cd uit en geeft optredens, al zijn er dat minder dan vroeger. Samen met zijn Duitse vrouw en zoon heeft hij zich, ver van het dure gewoel

weer de living van 't Stad worden", voerspelt hij. Tot dan kijken de bejaarden, die hier vroeger op de bankjes zaten te kletsen, wat ontheemd toe. Op de plaats van de Grand Bazar verschijnt een Hiltonhotel, het pronkstuk van een luxueus nieuw winkelcentrum. De vastgoedmakelaars wrijven zich in de handen, net zoals de handelaars. Want verderop ligt de vernieuwde autovrije Meir, de trots van het stadsbestuur, die volgende zomer moeiteloos tienduizenden shoppers kan versassen.

Als je de blik beperkt tot een paar kilometer rondom het Antwerpse stadhuis, dan moet dit wel de beste van alle mogelijke werelden lijken. Maar in de oude buitenwijken — Stuivenberg, de Drie Pleintjes en Bleekhof — suddert de onvrede en groeit de achterban van het Vlaams Blok.

„Mijn pa kwam uit de Seefhoek", zegt Wannes. „Vroeger stemde iedereen daar rood, zelfs de pastoor. Dat waren socialisten in hart en nieren. Hoe moet je de ommekeer verklaren? Bokkigheid, wrevel, een desperado-reaktie. Die mensen voelen zich al zolang in de steek gelaten door 't **schoon verdiep**, het kan hen niets meer schelen. En die onvrede wordt uitgebuit door opportunisten. Tegenwoordig is Cools de grote zondebok, maar dat klopt natuurlijk niet. Het wanbeleid in Antwerpen is lang voor hem begonnen. Ik heb Cools in het begin nog zelf gesteund, ik heb op verkiezingsfeestjes van hem gezongen. Hij beloofde de verdere verloedering van de oude stad te stoppen, en hij heeft woord gehouden. De Croo wilde indertijd het Centraal Station afbreken. Als dat er nu nog staat, is dat dank zij Bob Cools. In welke molens hij daarna terechtgekomen is, weet ik natuurlijk niet."

„Eigen Volk Eerst: die kreet is natuurlijk heilloze onzin. Een verkrampde reflex van

„Voorlopig zie ik vooral de commercie, het onroerend-goed-orgasme in de binnenstad. En dat zit me toch wel dwars. Als een stad Europese Kultuurhoofdstad wil zijn, dan begin je daar niet mee in 1991, dan moet je al in 1960 bezig zijn. Dat we zo lang hebben moeten wachten om een volwaardig Jordaensmuseum te krijgen bij voorbeeld. Nu kan opeens alles, lijkt het. En dan bedenk je toch hoeveel hier vroeger kapotgemaakt is. Ik zei het al: mijn Antwerpen bestaat niet meer. Een hele brok verleden is definitief uitgewist. Want een stad, dat is niet zomaar stenen. Dat leeft. Dat ademt. De stenen zijn merktekens van de geest van de mensen die er vroeger leefden. En als de stenen verdwijnen, verdwijnen ook zij. Wie kent nu Walter Vaes nog? Wie kent Paul Van Ostayen? Een van de grootste dichters van de moderne stad."

„Dat is zo doodjammer, dat doet me pijn. Want deze stad verdient beter. Meer openheid van geest vooral. Openheid is toch het hoofdkenmerk van een metropool. De cultuur moet in Antwerpen weer vrije armslag krijgen. Als het statuut van Europese Kultuurhoofdstad daar iets toe kan bijdragen, is het allemaal niet voor niets geweest. Deze stad is nog niet zo onherstelbaar kapotgemaakt als Brussel. Als je hier een middag rondloopt, merk je: er is nog altijd veel over. En God weet hoeveel tijd ik in de straten van Antwerpen heb doorgebracht. Maanden, jaren moet dat zijn. Dit is nog altijd een prachtige stad, hoeveel ze ook geleden heeft. Je moet alleen haar schoonheid van de littekens kunnen aflezen."

☆